

دانشگاه پیام نور - کتابخانه مرکزی	
بخش نشریات	
H	شماره ثبت
۸۴۶	شماره کتابخانه
۸۶/۸۶	شماره رکورد

دانشگاه پیام نور

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

گروه علوم اجتماعی

عنوان پایان نامه

بررسی سلسله مراتب نظام ارزشی دانشجویان و عوامل جامعه شناختی موثر
بر آن در دانشگاه پیام نور مرکز ایلام

پایان نامه:

برای دریافت درجه کارشناسی ارشد
در رشته جامعه شناسی

مؤلف

روح الله رستمی

استاد راهنما

دکتر امیر ملکی

استاد مشاور

دکتر شهناز صداقت زادگان

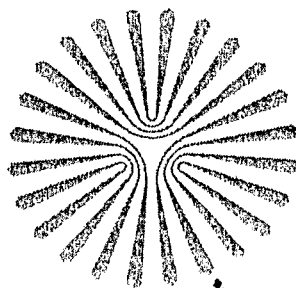
ماه و سال انتشار

مهرماه ۱۳۸۶

کتابخانه مرکزی
دانشگاه پیام نور
ایلام

۱۳۸۷ / ۲ / ۱۹۶

۹۶۹۷۸

دانشگاه پیام نور
پیی

تصویب نامه

پایان نامه تحت عنوان:

بررسی سلسله مراتب نظام ارزشی دانشجویان دانشگاه پیام نور مرکز ایلام در سال ۱۳۸۶

نمره: ۱۹٫۰ درجه: عالی

تاریخ دفاع: ۸۶/۷/۱۶

اعضای هیات داوران:

نام و نام خانوادگی

امضاء

مرتبۀ علمی

هیات داوران

۱- آقای دکتر امیر ملکی

۲- خانم دکتر شهناز صداقت زادگان

۳- خانم دکتر پروانه دانش

۴- آقای دکتر امیر ملکی

استاد راهنما

استاد

استاد مشاور

بی

استاد داور

استاد

استاد نماینده گروه

استاد

قدردانی

اکنون که این کار تحقیقی به پایان رسیده است بر خود لازم می دانم سپاس و تشکر قلبی خود را نثار همه عزیزانی بدارم که مرا در این یاری نمودند. لذا بدین وسیله از اساتید بزرگوار گروه علوم اجتماعی دانشگاه پیام نور مرکز تهران آقایان دکتر زاهدی، دکتر ارجمندی، دکتر منوچهر مصنی، دکتر یارمحمدی که بنده در طول دوره تحصیلی افتخار شاگردی آنها را داشته ام بخصوص از جناب آقای دکتر امیر ملکی مدیر گروه علوم اجتماعی دانشگاه پیام نور که استاد راهنما بودند و در طول کار علیرغم مشکلات کاری همچون برادری بزرگ مرا تحمل نمودند و در همه حال پاسگوینی سوالات بوده و مرا به دقت راهنمایی می کردند، از سرکار خانم صداقت زادگان که بعنوان مشاور از رهنمودهای ارزنده ایشان استفاده نموده ام و نیز سرکار خانم دانش که هم در طول دوره تحصیل و هم بعنوان داور در جهت بالا بردن رومیه تحقیق در اینبانب تلاش نمودند بی نهایت ممنون و سپاسگزارم.

برای همه این عزیزان توفیق روزافزون و موفقیت در همه مراحل زندگی را خواستارم.

فهرست مطالب

عنوان صفحه

چکیده

مقدمه

فصل اول : کلیات

۲	۱-۱. طرح و بیان مسئله
۷	۲-۱. اهمیت و ضرورت تحقیق
۹	۳-۱. اهداف تحقیق
۱۰	۴-۱. فرضیات تحقیق

فصل دوم : سوابق نظری و تجربی موضوع

۲-۱ - چارچوب نظری تحقیق

۱۲	۲-۱-۱ - تعریف ارزش
۱۶	۲-۱-۲ - ویژگی ارزش ها
۲۰	۲-۱-۳ - کارکرد ارزش ها
۲۳	۲-۱-۴ - انواع ارزش ها
		۲-۱-۵ - ارتباط ارزش با تعدادی از مفاهیم جامعه شناختی
۲۹	- ارزش و نگرش
۳۰	- ارزش و هنجار
۳۱	- ارزش و کنش اجتماعی
۳۲	- ارزش و نقش های اجتماعی
۳۲	- ارزش و نهاد های اجتماعی
۳۳	۲-۱-۶ - منشاء پیدایش ارزش ها
۳۶	۲-۱-۷ - مروری بر جایگاه مفهوم ارزش در علوم اجتماعی و رفتاری

۲-۲ - ۸ - تئوری های نظام ارزشی :

۲-۲-۸ - آلپورت

۵۰	- مقدمه
۵۰	- تیپ های ارزشی - شخصیتی
۵۴	- مطالعه ارزش ها (S.V)

۲-۲-۸-۲- شوارتز

- ۵۷ کلیات
- ۵۸ محتوای ارزش ها
- ۵۸ ساختار ارزش ها
- ۵۹ نظریه ساختارچرخشی ارزش ها

۲-۲-۸-۳- اینگلهارت

- ۶۵ انقلاب آرام
- ۶۸ تحول فرهنگی در جامعه پیشرفته صنعتی
- ۷۱ ارزش های مادی/ فرامادی

۲-۲-۸-۴- پارسونز

- ۷۸ مسئله پارسونز(نظم)
- ۷۹ ارزش ها پاسخ مسئله نظم
- ۸۱ نظریه عمومی کنش
- ۸۲ از کنش بنیادی تا نظریه کنش اراده گرایانه
- ۸۷ تحلیل ساختاریابی(متغیرهای ساختی) نظام کنش
- ۹۱ تحلیل کارکردی نظام کنش
- ۹۲ طرح اجیل (AGIL)
- ۹۴ سطوح تحلیل نظام کنش
- ۹۷ تحلیل فرایندی نظام کنش
- ۹۸ سلسه مراتب سیبرنتیکی نظام کنش
- ۱۰۵ مدل تحلیلی تحقیق

۲-۳- سوابق نظری و تجربی موضوع

- ۱۰۶ ۲-۳-۱- پیشینه پژوهشی موضوع در جهان
- ۱۰۹ ۲-۳-۲- پیشینه تجربی موضوع در ایران

فصل سوم: روش شناسی تحقیق

- ۱۲۱ ۳-۱. روش انجام تحقیق
- ۱۲۲ ۳-۲. جامعه آماری
- ۱۲۲ ۳-۳. روش نمونه گیری و حجم نمونه
- ۱۲۳ ۳-۴. پایایی و روایی
- ۱۲۵ ۳-۵. ابزار جمع آوری اطلاعات

۳-۶. تعریف مفاهیم و سنجش متغیرها:

- ۱۲۵ ۳-۶-۱. متغیرهای مستقل زمینه ای
- ۱۲۶ ۳-۶-۲. نظام ارزشی
- ۱۳۲ ۳-۷. روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل اطلاعات

- ۱۳۶ ۴-۱. سیمای نمونه آماری
- ۱۴۴ ۴-۲. آزمون فرضیه ها
- ۱۸۷ ۴-۳. بررسی سلسله مراتب نظام ارزشی

فصل پنجم: خلاصه، بحث و نتیجه گیری

- ۲۰۴ ۵-۱. خلاصه
- ۲۱۵ ۵-۲. بحث و نتیجه گیری
- ۲۱۹ ۵-۳. مشکلات و محدودیت های تحقیق
- ۲۲۰ ۵-۴. پیشنهادات

۵-۵. منابع

فهرست جداول:

صفحه	عنوان
۶۴	جدول ۲-۱. گونه های انگیزشی ارزش ها ، تعاریف ، گونه های مثالی
۹۳	جدول ۲-۲. مدل واره کارکردی نظام کنش بنیادی
۹۶	جدول ۲-۳. نظام های نظام عمومی کنش
۱۰۰	جدول ۲-۴. خرده نظام های جامعه ، کارکردها و ارزش های متناظر
۱۰۱	جدول ۲-۵. سلسله مراتب سبیرنتیکی نظام عمومی کنش
۱۲۳	جدول شماره ۳-۱. نحوه توزیع جمعیت نمونه
۱۲۴	جدول شماره ۳-۲. ضرایب آلفای کرومباخ ارزشهای پارسونز در پرسشنامه
۱۳۲	جدول شماره ۳-۳. مفاهیم و شاخص های مربوط به ارزش ها در پرسشنامه
۱۳۶	جدول ۴-۱. وضعیت توزیع پاسخگویان بر حسب جنسیت
۱۳۶	جدول شماره ۴-۲. توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب سن
۱۳۷	جدول شماره ۴-۳. توزیع پاسخگویان بر حسب رشته تحصیلی
۱۳۷	جدول ۴-۴. توزیع پاسخگویان بر حسب سال تحصیلی
۱۳۸	جدول شماره ۴-۵. توزیع پاسخگویان بر حسب قومیت
۱۳۸	جدول شماره ۴-۶. توزیع پاسخگویان بر حسب وضعیت تاهل
۱۳۹	جدول شماره ۴-۷. توزیع پاسخگویان به تفکیک پایگاه اقتصادی - اجتماعی
۱۳۹	جدول شماره ۴-۸. توزیع پاسخگویان به تفکیک مادی - فرامادی
۱۴۰	جدول ۴-۹. آماره های توصیفی ارزش های اقتصادی
۱۴۱	جدول ۴-۱۰. آماره های توصیفی ارزش های سیاسی
۱۴۲	جدول شماره ۴-۱۱. آماره های توصیفی ارزش های اجتماعی
۱۴۳	جدول شماره ۴-۱۲. آماره های توصیفی ارزش های فرهنگی
۱۴۴	جدول شماره ۴-۱۳. توزیع فراوانی پاسخگویان به ارزشهای اقتصادی به تفکیک جنسیت
۱۴۵	جدول شماره ۴-۱۴. توزیع فراوانی پاسخگویان به ارزشهای سیاسی به تفکیک جنسیت
۱۴۶	جدول شماره ۴-۱۵. توزیع فراوانی پاسخگویان به ارزشهای اجتماعی به تفکیک جنسیت
۱۴۷	جدول شماره ۴-۱۶. توزیع فراوانی پاسخگویان به ارزشهای فرهنگی به تفکیک جنسیت
۱۴۸	جدول شماره ۴-۱۷. آزمون تحلیل واریانس ارزش اقتصادی در گروههای مختلف تحصیلی
۱۴۹	جدول شماره ۴-۱۸. توزیع فراوانی پاسخگویان به ارزشهای اقتصادی به تفکیک رشته تحصیلی
۱۴۹	جدول شماره ۴-۱۹. آزمون تحلیل واریانس ارزش سیاسی در گروههای مختلف تحصیلی
۱۵۰	جدول شماره ۴-۲۰. توزیع فراوانی پاسخگویان به ارزشهای سیاسی به تفکیک رشته تحصیلی

- جدول شماره ۴-۲۱. آزمون تحلیل واریانس ارزش اجتماعی در گروه‌های مختلف تحصیلی ۱۵۱
- جدول شماره ۴-۲۲. توزیع فراوانی پاسخگویان به ارزشهای اجتماعی به تفکیک رشته تحصیلی ۱۵۱
- جدول شماره ۴-۲۳. آزمون تحلیل واریانس ارزش فرهنگی در گروه‌های مختلف تحصیلی ۱۵۲
- جدول شماره ۴-۲۴. توزیع فراوانی پاسخگویان به ارزشهای فرهنگی به تفکیک رشته تحصیلی ۱۵۳
- جدول شماره ۴-۲۵. آزمون تحلیل واریانس ارزش اقتصادی در گروه‌های مختلف قومی ۱۵۴
- جدول شماره ۴-۲۶. توزیع فراوانی پاسخگویان به ارزشهای اقتصادی به تفکیک قومیت ۱۵۴
- جدول شماره ۴-۲۷. آزمون تحلیل واریانس ارزش سیاسی در گروه‌های مختلف قومی ۱۵۵
- جدول شماره ۴-۲۸. توزیع فراوانی پاسخگویان به ارزشهای سیاسی به تفکیک قومیت ۱۵۶
- جدول شماره ۴-۲۹. آزمون تحلیل واریانس ارزش اجتماعی در گروه‌های مختلف قومی ۱۵۶
- جدول شماره ۴-۳۰. توزیع فراوانی پاسخگویان به ارزشهای اجتماعی به تفکیک قومیت ۱۵۷
- جدول شماره ۴-۳۱. آزمون تحلیل واریانس ارزش فرهنگی در گروه‌های مختلف قومی ۱۵۸
- جدول شماره ۴-۳۲. توزیع فراوانی پاسخگویان به ارزشهای فرهنگی به تفکیک قومیت ۱۵۸
- جدول شماره ۴-۳۳. نحوه توزیع پاسخگویان به ارزش های اقتصادی به تفکیک وضعیت تاهل ۱۶۰
- جدول شماره ۴-۳۴. نحوه توزیع پاسخگویان به ارزش های سیاسی به تفکیک وضعیت تاهل ۱۶۱
- جدول شماره ۴-۳۵. نحوه توزیع پاسخگویان به ارزش های اجتماعی به تفکیک وضعیت تاهل ۱۶۲
- جدول شماره ۴-۳۶. توزیع نسبی پاسخگویان بر حسب گرایش به ارزش های فرهنگی
به تفکیک وضعیت تاهل ۱۶۳
- جدول شماره ۴-۳۷. آزمون تحلیل واریانس ارزش اقتصادی بر حسب سال ورود ۱۶۴
- جدول شماره ۴-۳۸. توزیع نسبی پاسخگویان بر حسب گرایش به ارزش های اقتصادی
به تفکیک سال ورود ۱۶۴
- جدول شماره ۴-۳۹. آزمون تحلیل واریانس ارزش سیاسی بر حسب سال ورود ۱۶۵
- جدول شماره ۴-۴۰. توزیع نسبی پاسخگویان بر حسب گرایش به ارزش های سیاسی
به تفکیک سال ورود ۱۶۶
- جدول شماره ۴-۴۱. آزمون تحلیل واریانس ارزش های اجتماعی بر حسب سال ورود ۱۶۶
- جدول شماره ۴-۴۲. توزیع نسبی پاسخگویان بر حسب گرایش به ارزش های اجتماعی
به تفکیک سال ورود ۱۶۷
- جدول شماره ۴-۴۳. آزمون تحلیل واریانس ارزش فرهنگی بر حسب سال ورود ۱۶۸
- جدول شماره ۴-۴۴. توزیع نسبی پاسخگویان بر حسب گرایش به ارزش های فرهنگی
به تفکیک سال ورود ۱۶۸
- جدول شماره ۴-۴۵. آزمون تحلیل واریانس ارزش اقتصادی بر حسب میزان استفاده
از وسایل ارتباط جمعی ۱۶۹
- جدول شماره ۴-۴۶. توزیع نسبی پاسخگویان به ارزش های اقتصادی

- به تفکیک میزان استفاده از وسایل ارتباط جمعی ۱۷۰
جدول شماره ۴-۴۷. آزمون تحلیل واریانس ارزش های سیاسی بر حسب میزان استفاده
- از وسایل ارتباط جمعی ۱۷۱
جدول شماره ۴-۴۸. توزی نسبی پاسخگویان به ارزش های سیاسی به تفکیک میزان استفاده
- از وسایل ارتباط جمعی ۱۷۱
جدول شماره ۴-۴۹. آزمون تحلیل واریانس ارزش های اجتماعی بر حسب میزان استفاده
- از وسایل ارتباط جمعی ۱۷۲
جدول شماره ۴-۵۰. توزیع نسبی پاسخگویان به ارزش های اجتماعی تفکیک میزان استفاده
- از وسایل ارتباط جمعی ۱۷۳
جدول شماره ۴-۵۱. آزمون تحلیل واریانس ارزش های فرهنگی بر حسب میزان استفاده
- از وسایل ارتباط جمعی ۱۷۴
جدول شماره ۴-۵۲. توزیع نسبی پاسخگویان به ارزش های فرهنگی به تفکیک میزان استفاده
- از وسایل ارتباط جمعی ۱۷۴
جدول شماره ۴-۵۳. آزمون تحلیل واریانس ارزش اقتصادی بر حسب پایگاه اقتصادی - اجتماعی ۱۷۵
جدول شماره ۴-۵۴. توزیع نسبی پاسخگویان به ارزش های اقتصادی به تفکیک
- پایگاه اقتصادی-اجتماعی ۱۷۶
جدول شماره ۴-۵۵. آزمون تحلیل واریانس ارزش سیاسی بر حسب پایگاه اقتصادی - اجتماعی ... ۱۷۷
جدول شماره ۴-۵۶. توزیع نسبی پاسخگویان به ارزش های سیاسی به تفکیک
- پایگاه اقتصادی-اجتماعی ۱۷۷
جدول شماره ۴-۵۷. آزمون تحلیل واریانس ارزش اجتماعی بر حسب پایگاه اقتصادی - اجتماعی .. ۱۷۸
جدول شماره ۴-۵۸. توزیع نسبی پاسخگویان به ارزش های اجتماعی به تفکیک
- پگاه اقتصادی-اجتماعی ۱۷۹
جدول شماره ۴-۵۹. آزمون تحلیل واریانس ارزش فرهنگی بر حسب پایگاه اقتصادی - اجتماعی ... ۱۷۹
جدول شماره ۴-۶۰. توزیع نسبی پاسخگویان به ارزش های فرهنگی به تفکیک
- پایگاه اقتصادی-اجتماعی ۱۸۰
جدول شماره ۴-۶۱. آزمون تحلیل واریانس ارزش اقتصادی بر حسب پایگاه مادی - فرامادی ۱۸۱
جدول شماره ۴-۶۲. توزیع نسبی پاسخگویان به ارزش های اقتصادی به تفکیک مادی - فرامادی . ۱۸۲
جدول شماره ۴-۶۳. آزمون تحلیل واریانس ارزش سیاسی بر حسب پایگاه مادی - فرامادی ۱۸۳
جدول شماره ۴-۶۴. توزیع نسبی پاسخگویان به ارزش های سیاسی به تفکیک مادی - فرامادی .. ۱۸۳
جدول شماره ۴-۶۵. آزمون تحلیل واریانس ارزش اجتماعی بر حسب پایگاه مادی - فرامادی ۱۸۴
جدول شماره ۴-۶۶. توزیع نسبی پاسخگویان به ارزش های اجتماعی به تفکیک مادی - فرامادی . ۱۸۵
جدول شماره ۴-۶۷. آزمون تحلیل واریانس ارزش فرهنگی بر حسب پایگاه مادی - فرامادی ۱۸۵

- جدول شماره ۴-۶۸ . توزیع نسبی پاسخگویان به ارزش های فرهنگی به تفکیک مادی - فرامادی . ۱۸۶
- جدول ۴-۶۹ . سلسله مراتب نظام ارزشی دانشجویان بر اساس نظام ارزشی پارسونز به تفکیک جنسیت ۱۸۷
- جدول ۴-۷۰ . سلسله مراتب نظام ارزشی دانشجویان بر اساس نظام ارزشی پارسونز به تفکیک رشته تحصیلی ۱۸۹
- جدول ۴-۷۱ . سلسله مراتب نظام ارزشی دانشجویان بر اساس نظام ارزشی پارسونز به تفکیک قومیت ۱۹۱
- جدول ۴-۷۲ . سلسله مراتب نظام ارزشی دانشجویان بر اساس نظام ارزشی پارسونز به تفکیک وضعیت تاهل ۱۹۳
- جدول ۴-۷۳ . سلسله مراتب نظام ارزشی دانشجویان بر اساس نظام ارزشی پارسونز به تفکیک سال ورود ۱۹۵
- جدول ۴-۷۴ . سلسله مراتب نظام ارزشی دانشجویان بر اساس نظام ارزشی پارسونز به تفکیک پایگاه اقتصادی - اجتماعی ۱۹۷
- جدول ۴-۷۵ . سلسله مراتب نظام ارزشی دانشجویان بر اساس نظام ارزشی پارسونز به تفکیک مادی - فرامادی ۱۹۹
- جدول شماره ۴-۷۶ . سلسله مراتب نظام ارزشی دانشجویان بر اساس نظام ارزشی پارسونز ۲۰۱

فهرست شکل ها

عنوان

صفحه

-
- شکل ۴-۱ . بافتنگار توزیع مقیاس ارزش های اقتصادی ۱۴۰
- شکل ۴-۲ . بافتنگار توزیع فراوانی ارزش های سیاسی ۱۴۱
- شکل شماره ۴-۳ . بافتنگار توزیع فراوانی ارزش های اجتماعی ۱۴۲
- شکل شماره ۴-۴ . بافتنگار توزیع فراوانی ارزش های فرهنگی ۱۴۳
- شکل ۴-۵ . سلسله مراتب نظام ارزشی دانشجویان به تفکیک جنسیت بر اساس میانگین نمرات ۱۸۸
- شکل ۴-۶ . سلسله مراتب نظام ارزشی دانشجویان به تفکیک رشته تحصیلی بر اساس میانگین نمرات ۱۹۰
- شکل ۴-۷ . سلسله مراتب نظام ارزشی دانشجویان به تفکیک قومیت بر اساس میانگین نمرات ۱۹۲
- شکل ۴-۸ . سلسله مراتب نظام ارزشی دانشجویان به تفکیک وضعیت تاهل بر اساس میانگین نمرات ۱۹۴
- شکل ۴-۹ . سلسله مراتب نظام ارزشی دانشجویان به تفکیک سال ورود بر اساس میانگین نمرات ... ۱۹۶
- شکل ۴-۱۰ . سلسله مراتب نظام ارزشی دانشجویان به تفکیک پایگاه اقتصادی - اجتماعی
بر اساس میانگین نمرات ۱۹۸
- شکل ۴-۱۱ . سلسله مراتب نظام ارزشی دانشجویان به تفکیک پایگاه مادی - فرامادی
بر اساس میانگین نمرات ۲۰۰
- شکل ۴-۱۲ . سلسله مراتب نظام ارزشی دانشجویان دانشگاه پیام نور مرکز ایلام
بر اساس مدل نظری پارسونز ۲۰۲

چکیده:

پژوهش حاضر، بررسی سلسله مراتب نظام ارزشی دانشجویان دانشگاه پیام نور مرکز ایلام می باشد. منظور از نظام ارزشی در واقع قرار گرفتن تعداد زیادی از ارزش ها در یک شبکه روابط علی و مرتبط با هم که حاکی از وجود یک نوع ارتباط، پیوستگی و تقدم و تاخر است. هدف از انجام این پژوهش سنجش و بررسی وضعیت ارزش های اجتماعی دانشجویان، مشخص کردن سلسله مراتب نظام ارزشی و نیز بررسی برخی از عوامل جامعه شناختی موثر بر شکل گیری این ارزشها می باشد.

روش تحقیق مورد استفاده روش پیمایشی، شیوه نمونه گیری، تصادفی طبقه ای متناسب با حجم و ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه همراه با مصاحبه بوده است.

به منظور مشخص نمودن سلسله مراتب نظام ارزشی دانشجویان از نظریه پارسونز و اینگلهارت استفاده شده است. بر اساس نظریه پارسونز، ارزش ها را می توان به چهار دسته ارزش های اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی تقسیم نمود. نتایج تحقیق حاکی از اولویت ارزش های اجتماعی در مرتبه نخست و ارزش های فرهنگی، سیاسی و اقتصادی در مرتبه های بعدی است.

علاوه بر هدف فوق به منظور شناخت عوامل موثر بر ارزش ها متغیرهای چون (جنسیت، قومیت، رشته تحصیلی، سال ورود، میزان استفاده از رسانه های جمعی، پایگاه اقتصادی - اجتماعی و سنخیت مادی - فرامادی) در نظر گرفته شدند. نتایج تحقیق حاکی از آن است که:

- بین میزان استفاده از رسانه های جمعی و گرایش به ارزش های سیاسی رابطه مثبت و معنی دار وجود دارد
 - نمره میانگین ارزش های اجتماعی پاسخگویان بر حسب میزان استفاده از وسایل ارتباط جمعی با هم تفاوت معنی داری دارد.
 - نمره میانگین ارزش های فرهنگی پاسخگویان بر حسب میزان استفاده از وسایل ارتباط جمعی با هم تفاوت معنی داری دارد.
 - بین پایگاه اقتصادی - اجتماعی پاسخگویان و گرایش به ارزش های اقتصادی رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد.
 - بین نگاه مادی - فرامادی و ارزش های اجتماعی رابطه منفی وجود دارد.
- در بقیه موارد هیچ گونه رابطه ای بین متغیرهای تحقیق و نظام ارزشی یافت نشده است.

مقدمه:

واقعیات اجتماعی چه به تعبیر دورکیم در حکم اشیاء نگریسته شوند و چه بعنوان پدیده های ذهنی ، دارای لایه های ژرف و چند بعدی هستند که پی بردن به کنه آنها و یافتن علل و عوامل موجد ، دوام ، تقویت و ماندگاری آنها مستلزم تامل ، تعقل و واکاوی و رفتن به لایه های ژرف تر آنها است . کنش های اجتماعی به عنوان بخشی از واقعیات اجتماعی و شکل دهنده آنها ، بر اساس هنجارها صورت می گیرند و مبنای شکل گیری هنجارها ، تکرار کنشهایی است که فرهنگ جامعه یا به عبارت دقیق تر ، ارزش های جامعه آنها را مطلوب می شمارند. بنابراین تحلیل بسیاری از واقعیت های اجتماعی ، بازگرداندن آنها به زمینه های اجتماعی جامعه و از جمله ارزش های اجتماعی است .

ارزش ها ریشه در باورها و عقاید جامعه دارند و بر اساس این باورها است که اعضای جامعه چیزی را خوب یا بد ، زشت یا زیبا ، اخلاقی یا غیر اخلاقی به شمار می آورند . ارزش ها را می توان در زمره مهمترین عوامل تعیین کننده جهت های رفتاری اعضای جامعه و همچنین زیر بنای نظم اجتماعی دانست . همچنین می توان گفت که تا زمان که ارزش ها و باورهای اجتماعی در جامعه تغییر نکند ، در آن جامعه تغییری به وجود نخواهد آمد . ارزش های اجتماعی دیرپا و ماندگارند و یک شبه تغییر نمی کنند ، بلکه استقرار و تغییر آنها به مرور و در تدریج و در بستر زمان صورت می گیرد . ازاینرو شناخت ارزش ها در یک مقطع خاص می تواند به شناخت و پیش بینی بسیاری از رفتارها در آینده کمک نماید .

هدف نگارنده در این تحقیق ، تامل و مطالعه در ارزش های اجتماعی است . یعنی اینکه ارزش ها چگونه و به چه نحو در میان اعضای جامعه توزیع شده اند ، کدام نوع ارزش ها اولویت بالاتری دارند ، و مهمترین عوامل موثر بر این ترجیحات چیست . جامعه آماری در این مطالعه ، دانشجویان دانشگاه پیام نور مرکز ایلام می باشند .

برای دستیابی به هدف تحقیق ابتدا در فصل اول جهت آشنایی مقدماتی با موضوع به بیان طرح مسئله ،

ضرورت های تحقیق ، اهداف تحقیق و فرضیات تحقیق پرداخته شده است .

در فصل دوم تحقیق به واکاوی ادبیات موضوع و شناخت ارزش های اجتماعی ، عوامل شکل دهنده آنها ، ویژگیها ، کارکرد ها و رابطه ارزش ها با تعدادی از مفاهیم جامعه شناسی اختصاص دارد ، ضمناً در این فصل به تدوین چارچوب نظری تحقیق مبادرت ورزیده شده است .

فصل سوم اختصاص به روش تحقیق دارد که شامل شیوه های جمع آوری اطلاعات ، ابزار اندازه گیری ، جامعه آماری ، حجم نمونه ، تعریف عملیاتی مفاهیم و نیز شیوه تحلیل اطلاعات است .

فصل چهارم به توصیف و تجزیه و تحلیل یافته های تحقیق در مطالعه میدانی اختصاص دارد .

و در فصل پنجم به بیان نتایج ، پیشنهادات و محدودیت های تحقیق پرداخته می شود .

1

فصل

کلمات

فصل اول :

کلیات

۱-۱ . طرح ویان مسئله:

در طول دهه های اخیر تغییرات فرهنگی عمده ی در سطح جهانی و به خصوص در جامعه ما به وقوع پیوسته است . این تغییرات فرهنگی ، اولویت های ارزشی افراد را در بسیاری از زمینه ها دگرگون کرده است . متفکران اجتماعی بر این باورند "که تغییرات نظام ارزشی و دگرگونی ارزشی ،مانند سایه و آفتاب ، در صورت دقت و تمرکز در یک زمان محدود ، اصلاً محسوس نیستند . اما با گذشت زمان نه چندان طولانی ،مردم و مسئولان متوجه می شوند که کجا بوده اند و اکنون کجا هستند" (رفیع پور، ۱۳۷۶: ۲۳۳).

این تغییرات فرهنگی و دگرگونی در اولویت های ارزشی در داخل کشور، استانهای مختلف را به درجات متفاوتی تحت تاثیر قرار داده است . استان ایلام که در گوشه جنوب غربی کشور واقع شده است و یکی از محرومترین استانهای کشور به شمار می آید ، تا پیش از دخالت دولت مرکزی در زمان حکمرانی رضاشاه ، منطقه پشتکوه لرستان نامیده می شد . اقتصاد منطقه همانند گذشته مبتنی بر کشاورزی و دامداری سنتی

بود. داد و ستد بصورت پایاپای یعنی کالا در برابر کالا در منطقه صورت می گرفت. مناسبات اجتماعی در این جامعه سنتی مبتنی بر خویشاوندی بود که از راه خون (نسب) یا پیوند زناشویی برقرار می شد. هر خانواده عضوی از دودمان، یا هوز، یا تیره و طایفه بود. عضویت در شبکه خویشاوندی بدان معنی بود که اعضای شبکه در خیر و شر با هم شریک بودند. در چنین نظامی استقلال و آزادی فرد از دست می رود و فرد باید تابع گروه باشد (بهاروند، ۱۳۸۳: ۴۳).

از سوی دیگر وضعیت استان به گونه ای است که از نظر قومی متنوع است و فرهنگ این اقوام خصوصیات سنتی (ارزشها و هنجارها) را نشان می دهد. ایلام امروز محل سکونت و زندگی اقوام کرد، لر، لک و عرب است که با وجود این تنوع از نظر دینی بسیار متجانس است. تنوع قومی و خصوصیات قبیله ای و عشیره ای سبب گردیده که سیستم خویشاوندی بسیار قوی عمل کند.

استان ایلام که تاکنون در محاق خاموشی قرار گرفتن در بن بست جغرافیای، نداشتن زیرساخت های فعال اقتصادی، تنوع قومی و فرهنگ سنتی و عشایری، دارای روندی بطئی از نظر تغییرات اجتماعی و فرهنگی بوده است. ولی بعد از انقلاب و جنگ در معرض تغییرات و تحولات اجتماعی قرار گرفت (پور نجف، ۱۳۸۰: ۱۱۳-۱۰۳).

انقلاب اسلامی نه از آنگونه انقلابات اجتماعی و نه از آنگونه جنبش های استقلال طلبانه بلکه انقلابی بود که به منظور مبارزه با غرب و گسترش اخلاق و توسعه پیوند های انسانی بر پایه آرمان دینی صورت گرفت. توسل به این آرمانهای دینی در میدان جنگ به مدد نظام آمد. جنگ تمامی بنیانهای نظام اجتماعی از جمله خانواده، روابط اجتماعی و نظام فرهنگی را به شدت تحت تاثیر قرار داد و ضمن اینکه انسجام برانگیز و تثبیت کننده ارزشهای انقلابی بود، به نوعی سردرگمی و بحران در روابط میان اعضای جامعه ایجاد نمود و در طول این دوران و نتایج بعدی آن تورم، بیکاری بعنوان مشکلات اصلی عرصه اقتصاد، دیگر خرده نظام های جامعه را شدیداً تحت تاثیر قرار داد.

اجرای برنامه موسوم به «تعدیل اقتصادی» پس از پایان جنگ از سوی دولت هاشمی رفسنجانی و متعاقب آن «فضای باز سیاسی» توسط دولت خاتمی منجر به تغییرات وسیعی در ساختار اقتصادی - اجتماعی استان شد. جمعیت شهری استان در فاصله ۲۰ سال ۳ برابر شده است و این به معنای تغییرات سریع سازمان اجتماعی است که هم از نظر مادی و هم از نظر ذهنی تغییرات زیادی ایجاد می کند.

از نظر ترکیب سنی، استان ایلام تغییراتی همانند کل کشور دارد. جوانی جمعیت کل کشور در سال ۱۳۷۵ برابر ۳۹/۵ و در استان ایلام ۴۵/۶۶ بوده است.

گسترش امکانات پوششی صدا و سیما، رشد آگاهی ها به علت رشد روزافزون رسانه ها، مطبوعات و القای فرهنگ خاص باعث شده است که تغذیه فکری اغلب مردم از طریق این وسایل انجام شود. افراد از طریق این وسایل در جریان نوع زندگی و رویدادهای دیگر مناطق قرار می گیرند که نتیجه آن تغییر در نوع ذائقه ها، نگرش ها و ارزش ها و همسوی با الگوها و ارزش های جهانی است، که طی آن یک مبارزه فرهنگی و ریشه ی با ارزشهای سنتی به عمل آمده است (محمدیان، ۱۳۸۰: ۱۰۲).

امکان عرضه خدمات آموزشی با ایجاد دانشگاهها و نهادهای آموزشی در سطح منطقه و از جمله دانشگاه پیام نور که با اعلام شعار «آموزش برای همه کس، همه جا و همه وقت» با در پیش گرفتن سیستم آموزش از راه دور تنوع گسترده ای از دانشجویان برخاسته از قومیت ها، فرهنگ ها، زبان ها و اقشار مختلف جامعه را در بر گرفته است، به روند تغییرات کمک کرده است.

رشد کمی و کیفی دانشگاه پیام نور در سراسر کشور منجر به شکل گیری یک طبقه روشنفکر دانشگاهی نوظهور در بسیاری از شهرهای کشور شده است که دانشگاه پیام نور تنها موسسه آموزش عالی آن شهرها می باشند. روشنفکرانی که از یک سو با پرداختن به مسائل جدید علمی و سیاسی تقاضاهای نو و جدیدی را طلب می کنند و به دنبال آن از سوی دیگر با انتقال این مفاهیم به مخاطبین و افراد عامی جامعه آنها را به دنبال خود می کشانند. بنابراین در چنین جوامعی مثل جامعه ما که روند نوسازی را طی می کنند، روشنفکران بر حسب ماهیتشان حاملین ارزش های معینی می گردند. شکل گیری قشر دانشجو در

شهرستانهای کوچک و خاصیت مرجع بودن آنها در چنین محیط های تحولاتی را در زمینه ارزشها و نگرش ایجاد کرده است.

بدین سان مشاهده می شود که شهری شدن سریع، جوانی جمعیت، تاثیر اقتصادی-اجتماعی جنگ، ناهمخوانی فرهنگ نو و سنتی، تغییرات فرهنگی، سواد آموزی، دسترسی به آموزش پیشرفته، گسترش استفاده از رسانه های جمعی و مهاجرت های داخلی و خارجی (گذر زائرین عتبات عالیات از مرز مهران) باعث تغییر در ساختار و در نتیجه گسست در روابط متقابل گردیده و در نتیجه این بحران، آشفتگی در ارزشها و رفتارها و تحول در نقش های اجتماعی بخصوص برای جوانان و دانشجویان بعنوان کسانی که بیشتر در معرض این تحولات هستند، به وجود آمده است.

اینها همگی از شاخص های نوسازی هستند که استان ایلام در دهه اخیر تجربه کرده است. اما امروز مسئله عبارتست از پیامدهای فرهنگی - ارزشی که به دنبال فرایند نوسازی به وقوع خواهد پیوست. رابطه بین تغییرات ساختاری و تغییرات ارزشی از دیدگاههای مختلف مورد بررسی قرار گرفته است. بیشتر متفکرین اجتماعی هر یک به نوعی معتقدند که وجود تغییر در یکی از عناصر جامعه، لزوماً تغییر در دیگر عناصر را به دنبال خواهد داشت.

با مروری بر نظریات مربوط به مطالعه ارزشها در تحقیق حاضر از نظریه نوسازی (پارسونز و اینگلهاری) استفاده خواهد شد. بر اساس این نظریه وقتی که جامعه ی در مسیر نوسازی قرار می گیرد انواع خاصی از دگرگونی های سیاسی و فرهنگی محتمل می شوند. به بیان دیگر توسعه اقتصادی، تغییرات فرهنگی و دگرگونی های سیاسی در قالب الگوهای منسجم تا حدودی قابل پیش بینی، به موازات هم، رخ می دهند. این ادعا تلویحاً بیان می دارد که بعضی از مسیرهای تغییر اقتصادی-اجتماعی محتمل تر از بقیه هستند. از این رو می توان تغییرات خاصی را پیش بینی کرد. "برای مثال وقتی جامعه ای فرایند نوسازی را شروع می کند، وقوع مجموعه ای از تغییرات به هم پیوسته محتمل تر می شود" (اینگلهارت، ۱۳۷۳: ۵). به بیان دیگر هر جامعه نظام ارزشی خاص خود را دارد.

منظور از نظام ارزشی "مجموعه ارزشهای مرتبط به هم می باشند که رفتار و کردار فرد را نظم می بخشند و غالباً بدون آگاهی فرد شکل می گیرند، به بیان دیگر، عبارتست از ترتیب هرمی مجموعه ای از ارزشهای که فرد یا افراد جامعه بدان پایبند هستند و بر رفتار فرد یا رفتار افراد، بدون آگاهی آنان بدان، حاکم است" (خلیفه، ۱۳۷۸: ۷۵).

اینک که استان ایلام همانند دیگر مناطق کشور آهنگ توسعه و نوسازی را در پیش گرفته است نکته حائز اهمیت این است که در حال حاضر مشخصه ها و مولفه های اصلی نظام ارزشی دانشجویان که طبقه جدیدی در استان به شمار می روند کدامند؟ به بیان دیگر نظام ارزشی دانشجویان پیام نور ایلام مشتمل بر چه عناصری از نظام ارزشی است.

در تحقیق حاضر با استفاده از نظریات متفکرین نوسازی مخصوصاً اینگلهارت و پارسونز به تعیین نظام ارزشی دانشجویان پرداخته می شود.